

## SPRÁVY

## VII. INTERSCIENCE WORLD CONFERENCE ON INFLAMMATION, ANTIRHEUMATICS, ANALGESICS, IMMUNOMODULATORS

GENEVA, SWITZERLAND, 19—21 MAY 1997

J. ROVENSKÝ, K. BOŠMANSKÝ

Výskumný ústav reumatických chorôb, Piešťany  
 Riaditeľ: prof. MUDr. J. Rovenský, DrSc.

VII. medzinárodná konferencia o zápale, antireumatikách, analgetikách a imunomodulátoroch (7. INWIN '97) sa v tomto roku konala v Ženeve v dňoch 19.—21. mája 1997.

Na konferencii sa zúčastnilo vyše 220 účastníkov z 32 krajín sveta. V priebehu konferencie odznelo 67 prednášok a prezentovalo sa 83 nástenkových oznámení (posterov). Program konferencie sa členil na 15 sekcií, v ktorých odznelo 7 vyžiadanych prednášok a 60 prihlásených prednášok.

V rámci otváracieho ceremoniálu predniesol referát P. Nordet, vedúci pracovník v oblasti kardiovaskulárnych chorôb, ktoré sú zaradené do programu WHO, na tému *Kardiovaskulárna choroba a zápal*. Poukázal hlavne na reumatickú horúčku s postihnutím srdca ako následok infekcie pyogénnym streptokokom. Reumatická horúčka sa vo viacerých krajinách vyskytuje sporadicky, no v niektorých krajinách, najmä rozvojových, je stále ešte veľkým a doteraz nezvládnutým problémom vzhľadom na vznik trvalého poškodenia srdca, srdcovej chyby.

V plenárnych vyžiadanych prednáškach sa riešila problematika enzýmov a ich vplyv na zápal. V tomto zameraní sa poukázalo na reguláciu cyklooxygenázy (cox-1 a cox-2).

Zaujímavú prednášku mal prof. John Vane z Anglicka (Nobel Prize Lecture) na tému *mechanizmus účinku protizápalových liekov*. Prof. Vane opísal mechanizmus účinku protizápalových liekov typu aspirín a príbuzných látok na podklade inhibície syntézy prostaglandínov. Tieto lieky inhibujú enzým, ktorý sa nazýva cyklooxygenáza (cox).

Okrem inhibície syntézy prostaglandínov sa uvažuje aj o iných mechanizmoch účinku niektorých nesteroidových antireumatik, napríklad o útlme syntézy leukotriénov, o ovplyvnení uvoľňovania lyzozómových enzýmov, o ovplyvnení tvorby kyslíkových radikálov a iných. Tlmenie protektívneho účinku prostaglandínov na žalúdočnú a črevnú sliznicu vytvára nepriaznivé podmienky. Objavenie dvoch foriem cyklooxygenázy cox-1 a cox-2 vytvorilo

hypotézu, ktorá vysvetľuje rozdielne účinky rôznych nesteroidových antireumatik. V ďalšej časti svojej prednášky porovnal účinky jednotlivých nesteroidových antireumatik vo vzťahu k enzýmu cyklooxygenázy.

V ďalších plenárnych prednáškach sa upriamila pozornosť na klinické spektrum imunozápalovej artritídy, nefrotoxické účinky cyklosporínu A, na kardioprotektívne efekty kinínového systému a ich úlohu v zápale a biologické úlohy zápalu proinflatóornej fosfolipázy A<sub>2</sub> (nové objavy).

Predmetom ostatných prednášok bola aplikácia génovej technológie vo výskume zápalu, regulácia a monitorovanie imunitných reakcií, postupný vývoj od prírodnej medicíny k molekulovej vede, vplyv stresu v zápalovej odpovedi — neuroendokrinná kontrola zápalu, farmakologický prístup v liečbe zápalovej choroby, biologická odpoveď modifikujúcich liekov: experimentálne a klinické aspekty (cyklosporín A, salbutamol, pidotimod), použitie orálnej enzýmovej liečby na imunologické deje (pri reumatoidnej artritíde, pri indukovanvej artritíde, pri juvenilnej chronickej artritíde, pri rôznych typoch glomerulonefritídy na zvieracom modeli). Niekoľko prednášok odznelo na tému *neuropatická bolesť*.

Nástenkové oznámenia boli predmetom 6 sekcií s príslušnou diskusiou. Zameriavali sa hlavne na experimentálne práce v imunológii. Boli doplnkom prednášok, ktoré sa týkali hlavnej problematiky konferencie.

Na konferencii sa zúčastnila 11-členná delegácia z Výskumného ústavu reumatických chorôb v Piešťanoch pod vedením riaditeľa prof. MUDr. J. Rovenského, DrSc. Prof. Rovenský a spolupracovníci predniesli prednášku na tému *Sledovanie imunologických vlastností vermikulínu vo vybraných modelových situáciách* a doc. Lukáč a spolupracovníci na tému *Výsledky dlhodobej liečby cyklosporínom A u pacientov so systémovým lupus erythematosus*. Ďalej prezentovali pracovníci VÚRCH 4 postery a zúčastňovali sa na diskusiách.

Prínosom konferencie bolo, že sa pred jej uskutočnením urobil prísny výber prednášok. Na prednáškach sa dodržiaval určený časový limit. Veľký časový priestor sa venoval diskusií a výmene skúseností v danej problematike. Ďalšou výhodou konferencie bolo, že sa prevažná časť príspevkov prezentovala na nástenkových oznámeniach. Výstava posterov sa konala v troch miestnostiach, kde bolo možné prediskutovať prezentovanú problematiku dostatočne dlho. Úroveň posterov bola veľmi vysoká po obsahovej, ako aj po formálnej stránke.

Záverom možno uviesť, že na konferencii v Ženeve sa uviedla problematika, ktorá v poslednom čase ovplyvňuje

reumatológiu v oblasti diagnostiky v presnejšom chápaní niektorých patogenetických procesov a v neposlednom rade aj v racionálne zdôvodnených terapeutických postupoch. V reumatológii, ako aj v ďalších odboroch medicíny pomaly nenachádzame problém, ktorý by priamo alebo nepriamo nesúvisel s mechanizmami imunitného systému. V tomto zameraní bola účasť na 7. konferencii INWIN veľkým prínosom.

Adresa autora: Prof. MUDr. J. Rovenský, DrSc., Výskumný ústav reumatických chorôb, Nábřežie I. Krasku 4, 921 01 Piešťany, Slovensko.

---

## VELKÁ UDÁLOST VE SLOVENSKÉ REVMATOLOGII

M. VYKYDAL

Dne 27. června 1997 bylo slavnostně otevřeno ve VÚRCH v Piešťanech revmatochirurgické oddělení, lépe řečeno revmatotoopedická klinika. Stalo se tak, mimo jiné za přítomnosti zástupců MZD SR, státní správy, veřejných institucí a spřátelených pracovišť. O významu a poslání nového pracoviště hovořil ředitel VÚRCH prof. MUDr. Jozef Rovenský, DrSc. Vychází z postulátů přiblížit komplexní zdravotní péči co nejvíce k nemocnému. V oblasti revmatických chorob má proto VÚRCH nejlepší předpoklady. Sdružuje totiž už dávno osvědčenou a uznávanou základnu klinické rehabilitace, fyzikální a lázeňské léčby. K tomu přistupuje posléze nově zřízená klinika revmatotoopedická. Pro nemocného doslova vše pod jednou střechou. Tato Rovenského koncepce dovršuje vizi jeho předchůdce prof. MUDr. Štefana Sitáje, zakladatele VÚRCH, který už v 60. letech pochopil a prosazoval světový trend moderní revmatologie, včetně revmatochirurgie.

Garantem odborné úrovně nově zřízeného pracoviště je prof. MUDr. F. Makai, DrSc., přednosta ortopedické kliniky UK v Bratislavě. K jeho pracovnímu kolektivu ve VÚRCH patří i přednosta ortopedického oddělení piešťanské nemocnice prim. MUDr. L. Pravda.

VÚRCH v Piešťanech se stává pracovištěm srovnatelným a souměřitelným s homologními renomovanými ústavu jinde ve světě. Připomenul bych, že pokud se personálního vybavení týče, má VÚRCH v současnosti dva profesory, tři doktory lékařských věd a čtyři docenty. O počtu kandidátů lékařských věd ani nemluvě. Svědčí to o systému, řádu a plnění dlouhodobého programu, který ústavu vytýčil jeho ředitel prof. MUDr. Rovenský, DrSc., pro všechny aktivity obodu. Na tomto principu spočívá nadějná perspektiva VÚRCH i do budoucnosti.

Po oficiálním otevření revmatochirurgické kliniky následovala neformální a přátelská beseda předních účastníků ceremoniálu. Panovala shoda v tom, že VÚRCH má všechny předpoklady být kromě špičkového odborného pracoviště i školicím centrem nejen pro pregraduální, ale zejména pro postgraduální výuku. Prostě bude představovat atraktivní a prestižní akreditační instituci v oblasti revmatologie, přesahující geografické hranice Slovenska.

Vivat, crescat, floreat clinica rheumatotoorthopedica Institutu morbis rheumaticis investigandis Pistyniana!

## PREDSTAVUJEME NOVÉ KNIHY

### SPOMIENKY A VYZNANIA LEKÁRA — POLSTOROČIE SLOVENSKEJ INTERNEJ MEDICÍNY

I. SEČANSKÝ

Bratislava, Slovak Academic Press 1997, 426+9 strán, viazané, bohato ilustrované čiernobielymi fotografiami, 4 farebné artprotisy autora.

I. Sečanský, zakladateľ slovenskej diétológie, senior slovenskej diabetológie, pri stom výročí jeho vysokoväzneného učiteľa, profesora akademika Ladislava Déreera (1897-1960) splnil niekdajšie jeho želanie napísať spomienky na vývoj slovenskej internej medicíny za posledných 50 rokov. Všetko má svoj čas, hovorí sa v knihe Kazateľa (Biblia), ktorej verše autor cituje a ktorými začína aj svoje vyznanie. Vyznanie autora sa zračí v hlbokých myšlienkach, ktoré uvádza od filozofov, slávnych lekárov a básnikov a ktoré v básnických úryvkoch vhodne pretkávajú aj 40 kapitol pútavého textu tejto knihy spomienok na 360 osobností medicínskeho, kultúrneho a umeleckého života prevažne v Bratislave. Autor približuje čitateľom osobnosti, s ktorými sa počas svojho plodného života ako organizátor zdravotníctva po II. svetovej vojne a diétológ-diabetológ zoznámil.

Knihu začína vďačnými spomienkami na svojich rodičov, učiteľov v Nedanovciach, zvlášť milovaných, umelecky-hudobne nadanú matku a otca - širiteľa osvetu. Autor nezabúda ani na starých rodičov a krajanov vystaľovalcov za chlebom do USA. S charakteristickou pre neho úctou a vďačnosťou spomína na gymnaziálne štúdiá v Trnave, tamojších učiteľov i priateľov, kňaza-básnika P. Ušáka-Olivu (zomrel v mladosti na tbc) i R. Fabryho, ktorých fragmenty básní cituje (spolu so svojimi vydarenými prvotinami), spomína na štúdium prvého rigoróza medicíny v Prahe. Praha ho očarila svojou krásou i jej ospevovateľmi Seifertom a Nezvalom a podmanila si ho úctou k anatómom Weignerovi, Borovanskému, Žlábkovi, chemikovi Hamsíkovi, biológom Bergauerovi a Ružičkovi i experimentálnemu patológovi - dekanovi Hepnerovi. Autor sa netají hrdosťou z úspechu slovenského speváka v ND Š. Hozu. Po zavretí vysokých škôl v Čechách autor dokončuje štúdium v Bratislave, v ktorej opisuje nielen vtedajšie nemocnice a ich vedúcich lekárov, ale aj reštaurácie, kaviarne a vechy - zvlášť Štefánku a Metropol, kde sa schádzali nielen lekári, ale aj literáti, básnici a umelci, ktorých výstižne charakterizujú verše Ráfusa i Fabryho. Z medicínskych osobností mu ako medikovi imponovali najmä internista Hynek, Netoušek a zakladateľ chirurgickej školy na Slovensku Kostlivý. No jeho milovaným učiteľom sa stal profesor L. Dérer, primár, internista nemocnice Robotníckej sociálnej poisťovne, ku ktorému sa dostal po promócií a s pomocou ktorého zaviedol v nemocnici diétne stravovanie pacientov podľa choroby, akou trpeli a nie podľa toho, koľko platili. Tento

medicínsky i sociálne správny princíp začal šíriť a realizovať zvlášť po ukončení II. svetovej vojny, po študijných pobytoch vo Švajčiarsku a u profesora Soósa v Budapešti. V Bratislave založil Ústav pre výživu ľudu a školu pre diétne sestry, hotelovú školu v Piešťanoch a mnohé diétne jedálne. Redigoval časopisy Zdravý národ a Slovenský lekár, ktorých názvy mu v 50. rokoch vyslúžili zaradenie medzi "buržoáznych nacionalistov" a pozbavenie uvedených funkcií - napriek tomu, že sa ako lekár aktívne zúčastnil Slovenského národného povstania r. 1944.

Dve kapitoly autor venuje akademikovi Dérerovi, ktorý po r. 1945 prevzal vedenie I. internej kliniky Lekárskej fakulty UK v Bratislave a vytvoril prvú slovenskú internistickú školu. Z nej vyšli docenti a profesori, ktorí pokryli takmer všetky pododbornosti internej medicíny. Autor ich predstavuje širšími textami: internisti Dieška a Ondrejčíka, ftizeológovia Virsík, Halák a Krutý, hematológovia Hrubíško a Hromec, endokrinológovia Podoba, Oravec, onkológovia Winkler a Hupka, reumatológ Siťaj, infektológ Hružik, telovýchovný lekár Handzo, diabetológovia Razus, Findo a Korec, ale aj primári Kollár, Gressner a ďalší. Zvláštne internisticko-endokrinologicko-patofyziologické postavenie zaujímal docent, neskôr profesor Gejza Bárdoš, ktorý bol najvernejším Dérerovým priateľom, u ktorého aj autor fiškusoval. Po Dérerovej smrti vedenie učiteľa druhej internistickej školy prevzal teoreticko-klinicky vysoko vzdelaný profesor akademik Teofil Rudolf Niedeland, ktorý odchoval celý rad profesorov - kardiológa Gvozdjáka, hepatologičku Brixovú a významného nefrológa Dzúrika.

Ďalšiu kapitolu dr. Sečanský venuje slovenskej diabetológii, založeniu Slovenskej diabetologickej spoločnosti (SDS) a experimentálnej diabetológie prof. Korcom, detskej diabetológie prof. Michalkovou a pokračovateľom v klinickej diabetológii predsedom SDS Razusovi, Krezemu a dnešnému predsedovi Vozárovi, ako aj autorovi praktických príručiek Findovi, ďalej M. Korecovej venujúcej sa diabetickej nohe a organizátorke 7 už celoslovenských diabetologických dní s medzinárodnou účasťou v Trenčíne

Veľmi zaujímavé sú reminiscencie na internú liečbu do objavenia antibiotík a chemoterapeutík, ako aj správne názory na súčasné problémy diabetu a tučnoty. Až prekvapujúco bohaté boli kontakty autora s dejateľmi kultúry a umenia - s rímskokatolíckymi biskupmi Jantauschom, Lazíkom

a Čárskym, dirigentom V. Talichom, skladateľom G. Dusíkom, fotografom Slovenska K. Plickom, maliarmi Kellenbergerom, Uherom, Žilinčanovou, Mrázovou, Bubákom, Kotoučkom, Potočkom i hercami Machatom, Dibarborom a choreografom B. Slovák. Vynikajúca je aj kapitola o lekároch spisovateľoch a básnikoch na podklade znalostí ich diel: autor približuje Kukučína, Zechentera-Laskomerského, Škarvana, Nádaši-Jégého, Holécyho, Vámoša, dramatika I. Stodolu a zvlášť veľkého vlasteneckého básnika, patológa F. Šubíka, básnickým menom A. Žarnova, spoluodhaliteľa vrážd

poľských dôstojníkov na príkaz Stalina v Katyni, veľkého humanistu-konvertitu chirurga P. Straussa a vynikajúceho maliara-diabetológa profesora Syllabu.

Recenzent vyslovuje - tak ako v úvode profesor Ďuriš, te-  
rajší Dérerov nástupca - uznanie a obdiv bohatstvu skúseností autora, ako aj jeho etike vzťahu syna k rodičom, lekára k pacientovi, žiaka k učiteľovi, k vlasti, slobode a očakáva podobný ohlas u čitateľov tohto krásneho memoárového diela.

R. KOREC

K. KABELÍKOVÁ, M. VÁVROVÁ

### **CVIČENÍ K OBNOVENÍ A UDRŽOVÁNÍ SVALOVÉ ROVNOVÁHY (PRŮPRAVA KE SPRÁVNÉMU DRŽENÍ TĚLA)**

*Praha, Grada Publishing 1997, čiernobiele fotografie, 240 strán.*

V predloženej publikácii autorky zhrnuli svoje praktické skúsenosti z praktickej rehabilitačnej práce, telovýchovno-pedagogickej práce a liečebnej telesnej výchovy a estetickej pohybovej výchovy. Kniha je určená rehabilitačným pracovníkom, učiteľom telesnej výchovy, trénerom, cvičiteľom, ale aj čitateľom laikom, ktorí majú záujem porozumieť podstate pohybových aktivít a naučiť sa správne ovládať svoje telo. V knihe je v úvode vysvetlená problematika svalovej rovnováhy, zameranie na jednotlivé svalové skupiny, spôsob relaxácie napínaných svalov, uvoľňovacie cviky, švihové pohyby, testovacie cviky. Najväčšia kapitola je venovaná uvoľňovaniu a napínaniu vybraných svalových skupín, pričom autorky opisujú najväčšie a najviac zatažované svalové skupiny ľudského tela. Druhá časť

knihy sa venuje posilňovacím cvikom, ich výberu, zaradeniu do cvičebnej schémy, významu dýchania pri cvičení, cvičeniu pri hypermobilitě. V poslednej kapitole sú opäť uvedené najdôležitejšie svalové skupiny a cviky na ich posilnenie. Dôležitým doplnkom pre cvičiteľov je slovníček českých ekvivalentov k použitej odbornej latinskej terminológii. V závere je uvedená použitá literatúra. Kniha má ráz praktickej príručky, čo je podčiarknuté jej vysokou názornosťou (čb fotografie cvikov, polôh, držania tela). Kniha je vhodným doplnkom základnej literatúry pre rehabilitačných pracovníkov, telovýchovných lekárov, ale aj cvičiteľov a trénerov.

M. BERNADIČ

M. KUČERA, I. DYLEVSKÝ (EDS.)

### **POHYBOVÝ SYSTÉM A ZÁTĚŽ**

*Praha, Grada Publishing 1997, 47 obrázkov, 260 strán.*

Správna funkcia pohybového systému je podmienkou plného pocitu zdravia človeka a jeho optimálneho zaradenia v ľudskej spoločnosti. Už od čias Hippokrata je fyzická aktivita jedným zo 4 základných atribútov života. Súčasná dynamická doba je charakterizovaná rastúcimi fyzickými nárokmi na všetkých pracovníkov - teda nielen na pracovníkov v robotníckych povolaniach, ale na celú populáciu. Pohybová aktivita napr. v zamestnaní pritom môže byť dynamická (rýchlosť, sila, dynamika), ale aj statická (sedenie, státie). V oboch prípadoch je potrebné vytvoriť prístupný a dostupný liečebno-rehabilitačný model, ktorým sa kompenzujú negatívne dôsledky jednostranného a opakovaného telesného a duševného preťažovania pra-

covníkov. V civilizovanej spoločnosti je úlohou správne "ordinovanej" fyzickej aktivity vyrovnávať negatívne dôsledky zmien životného štýlu doby. V tomto zornom uhle vidíme aj úlohy tzv. spontánne pohybových a športovo-rekreačných telovýchovných aktivít.

Poslanie knihy najlepšie charakterizujú zostavovatelia, ktorí upravujú známe "heslo": Športom k trvalej invalidite! na heslo: Nesprávne vykonávaným športom alebo nedostatočným pohybom k trvalej invalidite! V tomto zmysle autori dôsledne analyzujú pohyb a jeho úlohy v ontogenéze človeka, zaraďujú vybrané kapitoly z funkčnej anatómie pohybu, pričom sa zameriavajú na biomechaniku ľudského organiz-

mu, pohybového systému a jeho súčastí, analyzujú typy pohybov a ich vplyv na pohybový systém. V logickej nadväznosti autori vysvetľujú mechanizmus pôsobenia rôznych typov športu (chôdza, atletika, plávanie, hry, tenis, vodné športy, cyklistika, gymnastika a zimné športy) na organizmus a kritériá výberu vhodnej pohybovej aktivity. V druhej časti knihy sa čitateľ oboznamuje s fyziológiou a patofyziológiou únavy a klinickým vyšetrením držania tela. V samostatných kapitolách sa autori venujú problematike prevencie a liečby osteoporózy, ortopedickým ochoreniam (ochorenia chrbtice

a dolnej končatiny), predstavujú typické poranenia pri športových aktivitách, artrózu - príčiny a kliniku, vzťah k športu. Dôležitou časťou sú aj funkčné poruchy pohybového systému (centrálne, periférne, posturálne funkcie). Posledná kapitola je venovaná problematike amputácií, protetickej technike a športu telesne postihnutých. Významným doplnkom knihy je podrobný register, ktorý znásobuje prehľadnosť a informačnú hodnotu knihy.

M. BERNADIČ

Ch. Roggenbuck, J. Zacher

**K ARTROSKOPICKEJ SYNOVEKTÓMII KOLENNÉHO KLĚBU PRI REUMATOIDNEJ ARTRITĚDE**  
**ZUR ARTHROSKOPISCHEN SYNOVEKTOMIE DES KNIEGELENKES BEI DER RHEUMATOIDES**  
**ARTHRITIS**

*Z Rheumatol, 56, 1997, č. 4, s. 190—199.*

Názory na artroskopickú synovektómiu kolenného klbu pri reumatoidnej artritide ešte nie sú ustálené. K diskusii o tomto probléme by mohlo prispieť vyhodnotenie vedecky podložených údajov. Doterajší prehľad štúdií zahrňuje pomerne malý počet pacientov s krátkou dobou pozorovania. K vedeckému zhodnoteniu artroskopickej synovektó-

mie sú potrebné prospektívne štúdie, ktoré okrem presnej klasifikácie aktivity choroby, dokumentovania predoperačnej, operačnej a pooperačnej situácie a porovnateľnej operačnej techniky vyžadujú predovšetkým dostatočne dlhý časový odstup na zhodnotenie výsledkov.

T. URBÁNEK